

Koemelk vervangt kunstmelk

Tj. Boxem (onderzoeker sectie melkvee PR)

De laatste jaren is het gebruik van koemelk, als gevolg van de superheffing, nogal toegenomen. Dit is begrijpelijk, want voor te veel geproduceerde melk wordt geen cent gebeurd. Qua voederwaarde vertegenwoordigt koemelken hogere prijs dan een liter kunstmelk kost. Daarbij komt nog dat de kunstmelkpoeder vanaf mei 1988 nogal wat in prijs is gestegen.

Wie voert koemelk en hoeveel

Met behulp van LEI-gegevens is duidelijk te maken dat nogal wat veehouders na invoering van de superheffing zijn overgestapt van kunstmelk op koemelk. In 1986/87 is het voeren van koemelk nog meer toegenomen. In dat jaar voerde ongeveer 60 % van de melkveehouders hun fokkalveren met koemelk. De in de dat jaar zeker niet geringe melkproduktiestijging per koe zal daaraan wellicht hebben bijgedragen. Ook de gevoerde hoeveelheden koemelk zijn niet gering. Daarnaast wordt gemiddeld per kalf ook nog ongeveer 10 kg kunstmelkpoeder gevoerd; dit komt neer op ca. 80 liter kunstmelk. Het zou daarom interessant zijn te weten hoeveel melk per kalf per dag wordt gevoerd, en hoe lang men de kalveren wel niet aan de melk houdt.

We dienen te bedenken dat de gegeven cijfers (tabel 1) gemiddelden zijn. Van bedrijf tot bedrijf liepen de verstrekte hoeveelheden per kalf nogal uiteen. Een hoeveelheid van 750 liter koemelk per kalf was geen uitzondering. Wanneer we uitgaan van 5 liter per dag (verder moet men niet gaan) betekent dat al een melkperiode van tenminste 5 maanden. En dat is zeker niet kort te noemen!

Op de bedrijven waar in 1986/87 nog overwegend kunstmelk werd gevoerd (ca. 40 %), lag het gemiddeld poederverbruik op 50 kg per kalf. Daarnaast werd ook nog eens 100 liter koemelk verstrekt wat in totaal neerkomt op ongeveer 500 liter melk per kalf.

Kosten kunstmelk - koemelk

Vóór mei 1988 bedroeg de prijs van kunstmelkpoeder gemiddeld ongeveer 240 gulden per 100 kg. Bij een mengverhouding van 1 op 7 betekent dit dat een liter kunstmelk ca. 30 cent kost. Gemiddeld genomen dient op dit moment met een kunstmelkpoederprijs van tenminste 300 gulden per 100 kg rekening te worden gehouden. In sommige gevallen, afhankelijk van de soort, wordt soms voor de kunstmelkpoeder reeds duidelijk meer

Tabel 1 Percentage bedrijven die overwegend koemelk hebben verstrekt en de gemiddelde hoeveelheid per kalf in liters.

	% bedrijven	Liters per kalf
Voor superheffing	7	306
1984/85	43	416
1985/86	43	442
1986/87	59	448

betaald. Bij verdere stijging zou de poederprijs ook wel eens rond de 360 gulden per 100 kg kunnen komen te liggen; de kostprijs per liter ligt dan respectievelijk op 37,5 en 45 cent. Rekenen we gemakshalve de voederwaarde van kunstmelk op 75 % van die van koemelk, dan houdt dit in dat bij de genoemde kunstmelkprijzen de waarde van koemelk op respectievelijk 40, 50 en 60 cent per liter mag worden gesteld. Geproduceerde melk die niet onder de heffing valt, moet dus zeker niet aan kalveren worden gevoerd. Maar de boven het quotum geproduceerde melk is vandaag de dag duidelijk goedkoper dan kunstmelk.

Verder kan worden opgemerkt dat bij een gelijkblijvend aantal koeien en voldoende eigen ruwvoer de kosten van de laatst geproduceerde liters melk tussen de 25 en 35 cent per liter liggen. Bij een wat hoger wordende productie per koe zouden deze laatste liters koemelk met voordeel de kunstmelk bij de kalveren kunnen vervangen. Zou men voor deze vervanging bij voldoende ruwvoer extra koeien aanhouden en men rekent geen kosten voor gebouwen, werktuigen en arbeid, dan ligt de kostprijs van deze melk op ongeveer 40 à 45 cent per liter. Vanuit deze situatie is bij een kunstmelkprijs van 60 cent per liter vervanging door koemelk zelfs interessant.

Moeten de genoemde kosten wel worden ingerekend, dan dient met een kostprijs van 60 à 65 cent per liter koemelk te worden gerekend. Vervanging

van kunstmelk door koemelk is dan niet direct interessant, of de kunstmelkpoederprijs moet boven de 400 gulden per 100 kg komen.

Koemelk is geen kunstmelk

De samenstelling van kunstmelk, mits goed aangemaakt, is altijd gelijk. Die van koemelk kan nogal eens variëren. Van sommige mineralen (met name magnesium), spore-elementen en vitaminen is soms wat te weinig aanwezig. Het vetgehalte in koemelk is doorgaans zeker twee zo hoog als in kunstmelk waardoor de kans op diarree bij koemelk groter is. De voedingswaarde van een liter kunstmelk ligt op ruim 70 % van die van koemelk met 4 % vet en op ruim 60 % van die van koemelk met 5 % vet.

Vooraf grote hoeveelheden koemelk ineens kunnen aanleiding geven tot diarree (verteringsproblemen). Geeft men naast teveel ook nog langdurig koemelk, dan is het optreden van een magnesiumtekort bij jonge kalveren niet denkbeeldig. Deze zogenoemde „lal“- of „blèr“-kalveren worden door de dierenarts behandeld met een magnesium-calciumoplossing met behulp van een infuus. Ook is een magnesium-oplossing verkrijgbaar om aan de melk toe te voegen.

Veel beter is het om problemen te voorkomen. Beperk de kalveren in de hoeveelheid koemelk per dag. Geef de eerste maand, zeker de lichte kalveren, niet meer dan vier liter koemelk per dag. In de tweede maand hooguit vijf liter. Verder verdient het aanbeveling niet de vetrijkste melk aan de fokkalveren te geven. Door de melkgift te beperken dwingt men de kalveren krachtvoer en ruwvoer op te nemen wat de pensontwikkeling ten goede komt. Tevens wordt hiermee een eventueel tekort aan mineralen e.d. voorkomen.

Water moet

Na een eenlingboxperiode van één à twee weken en daarna in groepshuisvesting (maximaal 4 à 5 kalveren) is het van belang dat de kalveren naast melk, ruwvoer van zeer goede kwaliteit en krachtvoer ook water naar behoefte kunnen opnemen. Om aan de vochtbehoefte van het kalf te voldoen is naast de koemelk het opnemen van water zelfs noodzakelijk. Het verdient geen aanbeveling de koemelk met water te verdunnen terwijl het geven van water, direkt na het drinken van de melk, sterk moet worden ontraden.

Het is verreweg het beste dat de kalveren in het groepshok de beschikking hebben over een vlotterbak. Ze kunnen dan drinken wanneer ze willen. Er zijn nog te veel fokkalveren die tijdens de melkperiode van goed drinkwater zijn verstoken. Als

Kunstmelk klaar voor gebruik.

de kalveren tijdens de melkperiode reeds zijn gewend om ruwvoer, krachtvoer en water op te nemen, verloopt de overgang naar uitsluitend vast voer veel gemakkelijker. De klacht dat kalveren na de melkperiode nogal eens een terugval laten zien zal, bij een goede voer- en wateropname tijdens de melkperiode, veel minder gehoord worden.

In het kort

Als gevolg van de superheffing in 1986/87 voerden ongeveer 60 % van de Nederlandse rundveebedrijven hun fokkalveren overwegend koemelk. Bij de huidige prijs van ongeveer 40 cent voor een liter kunstmelk is op basis van voederswaarde een liter koemelk al meer dan 50 cent waard. Wanneer het quotum met een bepaald aantal koeien wordt volgemolken en de gemiddelde productie per koe nog iets toeneemt, dan zouden deze extra liters met voordeel aan de kalveren gevoerd kunnen worden omdat de kostprijs van deze melk in de buurt ligt van de 30 cent per liter.

Probeer Uw kalveren van dag tot dag koemelk te voeren met niet het hoogste vetgehalte. Ga grote variaties daarin zo veel mogelijk tegen. Bij te grote hoeveelheden koemelk per keer en per dag (overvoeren) is de kans op extra diarreeproblemen niet denkbeeldig. Bij veel en langdurig koemelk kan ook de magnesiumvoorziening in het minimum

komen. Bij een juiste dosering koemelk per kalf per dag voorkomt men problemen en mag men ook een goede ruw- en krachtvoeropname verwachten. Denk echter vooral aan een goede watervoorziening. Overigens zijn met volle melk net zulke goede opfokresultaten te behalen als met kunstmelk.

Een goede watervoorziening, uitstekend ruwvoeren krachtvoer bevorderen de overgang naar vastvoedsel.